

330 Lib. IV. P. I. De Martyrum

Chalda.

Vatab.

ad Heb. 7.
13.

P. Alcas.

Bibl. Christi
de tor-
rente san-
guinis, quem
Martyres
fuderunt.

Ose. 14.

Ab Eucha-
ristie rore
magna ro-
sarium, id
est, Martyr-
um proven-
tu.

Gen. 27.28.

1148

S. Ambr.

Numerosa
robustorum
Martyrum
proles ab
Eucharistia,

P. Del Rio.

in ejus causa. Applaudunt huic interpretationi subjecta verba: *Ex utero ante luciferum genuit te*, Chaldaeus vertit: *Præstō erunt radices: talis est mens credentium, qui non moverunt ventorum impulsu*. Planè Ecclesia cælesti irritata Eucharistiae imbre ita germinavit ut non minus abundet, splendeatque generosa Martyrum sobole, quam Libanus splendente, procerâ, odoratâ, & numerosâ plantâ. Quod luculenter exponitur subfrequentibus. *Ibunt rami ejus, & erit quasi olive gloria ejus, & odor ejus in Libani*. Hebraicè *Ibunt virgulae ejus, vel propagabunt, aut diffundent se se rami ejus*. Chaldaeus exponit: *Ifraslite accrescens filius, ac filiabus*. Melius de Ecclesiæ Martyribus verba capias: quorum multitudo in ramis quoquoeverus diffusa significatur, quemadmodum & ejusdem Ecclesiæ gloria, & magnificientia firma, perpetua, vires, pacifica, & secunda, in oliva novellis circumfusa termitibus fortioribus, & ex omni parte firmissimis, fructum quoque copiosius inferentibus, cujusmodi Martyres sunt quos appellat David Ps. 127. 3. novellas olivarum in circuitu mensæ Eu- ps. 127. 3. charistiae: *Fili tui sicut novelle olivarum in circuitu mensæ tua*: ut ostendatur quidem, ex illo divinissimo cibo feliciter Christianæ Ecclesiæ provenire numerosam Martyrum prolem, de quibus Psalmum interpretatur S. Augustinus.

1147 Prosequitur institutum nostrum Oseas

cap. 14. cuius ore sic fateretur Dominus, magna Ecclesiæ promittens eaque præclaris similitudinibus illustrans, & amplificans: *Ero quasi ros; Israel germinabit sicut lumen, &*

erumpet radix ejus, ut Libani. Ibunt rami ejus, & erit quasi olive gloria ejus, & odor ejus ut Libani.

Convertentur sedentes in umbra ejus, vivent tritico, & germinabunt quasi vinea: memoriale ejus quasi vinum libani.

Sub umbra Christi, seu tutela ipsius, interpretantur Chaldaeus, Hiero. Lyraeus, Rupertus, & multi alii. Illa autem, vivent tritico, de pane Eucharistico accipiunt multi. LXX. Interpretes legunt, bibent, & inebriabuntur tritico. Alii corundem codices, confortabuntur, vel confirmabuntur frumento. Hebreæ habent reviviscens frumento. Rabini explicant: *quod mutatio na- tura erit in tritico*. Inebriati ergo Ecclesiæ fidèles, confortati, & confirmati vixit illo Eucharistiae typus, erat quasi ros concretus, & conglaciatus. Ait ergo in primis Oseas, cælesti hoc rore fæcundatam Christianam Ecclesiæ germinaturam adeò pulchre, ac diffusè, ut cum liliis ac rosis possit de suavitate, & venustate contendere; & cum cedris Libani de altitudine, firmitate, & diuidituritate: *Israel germinabit sicut lumen LXX. vertunt florebunt*. Arabica utraque translatio habet, germinabit ut Rosa. Magnus quidem rosarum proventus Ecclesiæ solo promittitur, quatenus matutino Eucharistiae rore humectatum, & fæcundatum, largiter parvuriet, & effundet ingentem Martyrum numerum, quorum rosæ extant symbolum ob sanguineum colorem; ut enim Ambrosius lib. 7. in c. 12. Lucae; Rosæ Martyrum sunt. Et quid aliud, nisi purpureas Martyrum rosas Ecclesia germinabat largius, purpureo Christi cruce inebriata?

1149 Subexit vates: *Et erumpet radix ejus, ut Libani*. Hebraicè percūtiet radices suas. Quid si exponas, percūtiendo se dabunt? Sic rorante Eucharistiae Sacramento, perfundunt Ecclesiæ fideles: sic ipsius Ecclesiæ radix terram deorsum findit, firmatur magis, & propagines suas latè quoquoeverus exportat. Rictè putat noster Del Rio to. 1. adagio. significari his verbis firmitatem animi, & mentis constantiam, qualis eluxit in Eucha-

ristia. Unde S. Cyrilus interpretatur: *Erit s. Cyril.*

sic firmus, ut est thuris planta, quæ altè jacit tibi tanquam descendens ros, sedebunt confidenter nati tui. Vatablus vero in notis ad hæc verba explicat ex aliorum mente non malè: *Quemadmodum ros dum cadit de celo, oculos fallit, deinde spectatur in magna abun- dantia (operit enim omnes ferè herbas) ita nascetur tibi soboles incredibili numero, & præter usitatum naturæ morem*. Sanè tam numerosa proles ab iisdem alnæ Eucharistiae adores, seu placentis emerit; à quibus appellari, tubexis vates, Christum D. Sacerdotem æternum secundum ordinem Melchis- dech, id est, secundum morem, ritum, & similitudinem Melchisedech (interpretate Apo- stolo ad Hebr. 7. 13.) qui obulit panem, & vinum in typum Eucharistiae. Gene. 14. Concludit David: *De torrente in via biber, prop- terea exalabit caput*. Ubi noster Alcasar re- cè arbitratur, torrentem hic appellari, quem infinitorum Martyrum sanguis implevit: Christus hoc sanguine, qui ipsi glorioficius est, exfaturare se se dicitur, impensè ho- norari, & Christiana Ecclesia exaltari. En- igitur qua ratione uni Eucharistiae Sacra- mēta accepta referenda sit summa illa Chri- sti gloria in Martyrum ejusdem infinitorum testimonio. Pergo ad alios.

1150 Sed expende quod Oseas subdit: *Convertentur sedentes in umbra ejus, vivent A vino Eu- charistico numero/ Martyrum vites.* Ose. 14.

Convertentur sedentes in umbra ejus; vivent tritico, & germinabunt quasi vinea: memoriale ejus quasi vinum libani. Sub umbra Christi, seu tutela ipsius, interpretantur Chaldaeus, Hiero. Lyraeus, Rupertus, & multi alii. Illa autem, vivent tritico, de pane Eucharistico accipiunt multi. LXX. Interpretes legunt, bibent, & inebriabuntur tritico. Alii corundem codices, confortabuntur, vel confirmabuntur frumento. Hebreæ habent reviviscens frumento. Rabini explicant: *quod mutatio na- tura erit in tritico*. Inebriati ergo Ecclesiæ fidèles, confortati, & confirmati vixit illo Eucharistiae typus, erat quasi ros concretus, & conglaciatus. Ait ergo in primis Oseas, cælesti hoc rore fæcundatam Christianam Ecclesiæ germinaturam adeò pulchre, ac diffusè, ut cum liliis ac rosis possit de suavitate, & venustate contendere; & cum cedris Libani de altitudine, firmitate, & diuidituritate: *Israel germinabit sicut lumen LXX. vertunt florebunt*. Arabica utraque translatio habet, germinabit ut Rosa. Magnus quidem rosarum proventus Ecclesiæ solo promittitur, quatenus matutino Eucharistiae rore humectatum, & fæcundatum, largiter parvuriet, & effundet ingentem Martyrum numerum, quorum rosæ extant symbolum ob sanguineum colorem; ut enim Ambrosius lib. 7. in c. 12. Lucae; Rosæ Martyrum sunt. Et quid aliud, nisi purpureas Martyrum rosas Ecclesia germinabat largius, purpureo Christi cruce inebriata?

1151 Subexit vates: *Et erumpet radix ejus, ut Libani*. Hebraicè percūtiet radices suas. Quid si exponas, percūtiendo se dabunt? Sic rorante Eucharistiae Sacramento, perfundunt Ecclesiæ fideles: sic ipsius Ecclesiæ radix terram deorsum findit, firmatur magis, & propagines suas latè quoquoeverus exportat. Rictè putat noster Del Rio to. 1. adagio. significari his verbis firmitatem animi, & mentis constantiam, qualis eluxit in Eucha-

ristia. Unde S. Cyrilus interpretatur: *Erit s. Cyril.*

sic firmus, ut est thuris planta, quæ altè jacit tibi tanquam descendens ros, sedebunt confidenter nati tui. Vatablus vero in notis ad hæc verba explicat ex aliorum mente non malè: *Quemadmodum ros dum cadit de celo, oculos fallit, deinde spectatur in magna abun- dantia (operit enim omnes ferè herbas) ita nascetur tibi soboles incredibili numero, & præter usitatum naturæ morem*. Sanè tam numerosa proles ab iisdem alnæ Eucharistiae adores, seu placentis emerit; à quibus appellari, tubexis vates, Christum D. Sacerdotem æternum secundum ordinem Melchis- dech, id est, secundum morem, ritum, & similitudinem Melchisedech (interpretate Apo- stolo ad Hebr. 7. 13.) qui obulit panem, & vinum in typum Eucharistiae. Gene. 14. Concludit David: *De torrente in via biber, prop- terea exalabit caput*. Ubi noster Alcasar re- cè arbitratur, torrentem hic appellari, quem infinitorum Martyrum sanguis implevit: Christus hoc sanguine, qui ipsi glorioficius est, exfaturare se se dicitur, impensè ho- norari, & Christiana Ecclesia exaltari. En- igitur qua ratione uni Eucharistiae Sacra- mēta accepta referenda sit summa illa Chri- sti gloria in Martyrum ejusdem infinitorum testimonio. Pergo ad alios.

1152 Subexit vates: *Et erumpet radix ejus, ut Libani*. Hebraicè percūtiet radices suas. Quid si exponas, percūtiendo se dabunt? Sic rorante Eucharistiae Sacramento, perfundunt Ecclesiæ fideles: sic ipsius Ecclesiæ radix terram deorsum findit, firmatur magis, & propagines suas latè quoquoeverus exportat. Rictè putat noster Del Rio to. 1. adagio. significari his verbis firmitatem animi, & mentis constantiam, qualis eluxit in Eucha-

ristia. Unde S. Cyrilus interpretatur: *Erit s. Cyril.*

sic firmus, ut est thuris planta, quæ altè jacit tibi tanquam descendens ros, sedebunt confidenter nati tui. Vatablus vero in notis ad hæc verba explicat ex aliorum mente non malè: *Quemadmodum ros dum cadit de celo, oculos fallit, deinde spectatur in magna abun- dantia (operit enim omnes ferè herbas) ita nascetur tibi soboles incredibili numero, & præter usitatum naturæ morem*. Sanè tam numerosa proles ab iisdem alnæ Eucharistiae adores, seu placentis emerit; à quibus appellari, tubexis vates, Christum D. Sacerdotem æternum secundum ordinem Melchis- dech, id est, secundum morem, ritum, & similitudinem Melchisedech (interpretate Apo- stolo ad Hebr. 7. 13.) qui obulit panem, & vinum in typum Eucharistiae. Gene. 14. Concludit David: *De torrente in via biber, prop- terea exalabit caput*. Ubi noster Alcasar re- cè arbitratur, torrentem hic appellari, quem infinitorum Martyrum sanguis implevit: Christus hoc sanguine, qui ipsi glorioficius est, exfaturare se se dicitur, impensè ho- norari, & Christiana Ecclesia exaltari. En- igitur qua ratione uni Eucharistiae Sacra- mēta accepta referenda sit summa illa Chri- sti gloria in Martyrum ejusdem infinitorum testimonio. Pergo ad alios.

1153 Subexit vates: *Et erumpet radix ejus, ut Libani*. Hebraicè percūtiet radices suas. Quid si exponas, percūtiendo se dabunt? Sic rorante Eucharistiae Sacramento, perfundunt Ecclesiæ fideles: sic ipsius Ecclesiæ radix terram deorsum findit, firmatur magis, & propagines suas latè quoquoeverus exportat. Rictè putat noster Del Rio to. 1. adagio. significari his verbis firmitatem animi, & mentis constantiam, qualis eluxit in Eucha-

Numerositate. Cap. V.

331

LXXX. vertunt, & consument eos, & obruent eos in lapidibus fundæ, id est, hostes, & Tyranni

P. Sanctius.

Martyres
devorabant
lapides, id
est, tornabat
tis.

gladio vorabunt, flama consument, lapidibus obruent Christi cultores. Si ad verbum ex Hebræo textu transferas, dicendum; devorabunt, & subjiciunt lapides fundæ; cuius translationis sensum accipe ex nostro Sancto; Apostolorum (inquit) & Apostolici munera seculorum ea futura est constantia, atque virtus, ut non modo non terrentur ac langeant propositis minis, & objectis Tyrannorum lapidibus; sed ultrò lapides ipsos appetant, devorentque tanquam aliquid non ingratum palato. Quæ dicendi forma usitata est larinx, qui aliquid oculis, aut animis devorari dicunt, quando avidè ab aliquo spectatur vel summo studio appetitur. Certè hoc de Promartyre Stephano canit Ecclesia, lapides torrentis illi dulces fuerint. Hæc Sanctius rectissime. Deinde, ut devorandi à gladio, & igne, ac lapidibus sternendi quæsi a funda excussis magno impetu, Martyres dicuntur; sic eorundem sanguis tam ubertim effundens dicitur, ut illum hostes bibant ad ebrietatem usque, tanta futura asturur fidelium fideles, ut non aliter Tyranni implendi sint eorum sanguine, quam Phialæ, quæ victimarum sanguinem excipiunt, aut altaris cornua, que ex lege sanguine imbuebantur: Et bibentes inebriabuntur quæsi à vino; & replebuntur, ut phialæ, & quæ cornua altaris.

Copiosa
Martyrum
strages,

LXX. vertunt, & bibent eos sicut vinum. Turgina, frequent ut vino exhilarantur. Paginus, bibent, & tumultuabunt sicut vinum, & replebunt se. Copiosa significatur Martyrum strages, & ingens Tyrannorum rabies, & aviditas perdendi fidèles, & effundendi Christianum cruentem. Hunc profundent, non tamen illos perdiunt; quia licet vii sint in oculis insipient mori, ipsi autem sunt in pace, interim eos sua benignitate servante, & pascente Deo quasi gregem suum, ut consequenter subditur: Et salvabit eos Dominus Deus eorum in illa die, ut gregem populi sui, id est, ut gregem selectum, ut instituto nostro splendor conciliter. Atque in primis promittitur Martyribus magna Dei proteccio ad extremum rerum, vitæque discrimen, atque dispendium. Dominus exercituum proteget eos. Montanus ex Hebreo transfert: scutabuntur super eos: erit nempe illis Cyprius, fortitudo, & robur, ut dura quæque infracto perferant animo. Quod non ineptè referas ad Eucharistiae Sacramentum, de quo illa Canonicorum verba, *Sicut turris David collum tuum; quæ adficiata est cum propugnaculis, mille clypei pendens in ea, omnis armatura fortium, capit Aponius; Verus David manu fortis, verbum Patris ad calos ascendit, qui nobis in arce Sion (sape dicta turre) cibum animalium nostrorum corporis, & sanguinis sui & Crucis arma defensionis nostre, posuisse dicitur. Pro mille, Hebreæ est aleph, five potius elef, quod mille significat, & potest etiam unum significare, quia prior est Hebrei alphabeti litera. Cumque mille numerus sit reliquorum numerorum finis, & unitas sit principium; voce illa mille designari Deum, qui rerum omnium principium extat, & finis, putant argutè non nulli; qui proinde vertunt, Deus clypeus pendet ex ea. Et Gregorius Venerus Canti. 3. to. 7. c. 13. explicat; Deus est scutum pendens, & immensis super ipsam turrim, ut protegat & defendat; Martyres scilicet; eo enim spectat Eucharistiae Sacramentum, verè protectionis scutum, & clypeus, à quo omnis fortitudo, & robur. Vide Ps. 17. 36. & Ps. 83. 10. ubi*

Zach. 9.

Martyres
Oves.

Matt. 10.

venit, & unius altaris cruentatione adæquat. Nemo oves appellat eos, qui in bello armati, & ipsi ex eadem feritate certantes, cadunt: sed qui in sua proprietate, atque patientia dedentes potius semet ipsos, quam vindicantes trucidantur. Hi Martyres sunt, neque in alios melius hæc cadere possunt.

1154 Sed quid est quod continentur subditur? Quia lapides sancti elevabuntur super terram. Quid commune inter se habent vari Martires à Deo ut oves populi sui, & lapides in sublime elevari? Quid oves cum lapidibus? Audi Rupertum: Per infirmitatem quidem carnis teneri, ut ovium grex; sed per patientem virtutem duri, ut lapides. Itaque Martires, quos propter mansuetudinem, oves appellaverat, & protegendas divini pastoris clementia dixerat; eosdem lapides appellat ob incredibilem patientiam, & fortitudinem in subeundo martyrio. Tertullianus non

Martyres
per patien-
tiam lapi-
des, & la-
pides corona-

to. 4. nus

1155 Sed quid est quod continentur subditur? Quia lapides sancti elevabuntur super terram. Quid commune inter se habent vari Martires à Deo ut oves populi sui, & lapides in sublime elevari? Quid oves cum lapidibus? Audi Rupertum: Per infirmitatem quidem carnis teneri, ut ovium grex; sed per patientem virtutem duri, ut lapides. Itaque Martires, quos propter mansuetudinem, oves appellaverat, & protegendas divini pastoris clementia dixerat; eosdem lapides appellat ob incredibilem patientiam, & fortitudinem in subeundo martyrio. Tertullianus non

E 4 nus

332 Lib. IV. P. I. De Martyrum

mus eo lib. 4. cont. Marcio, cap. 39. pro elevatum, legit voluntat, & consequenter ad dicta, explicat de Martyribus, qui lapides sancti oppositi omnium offendit, voluntabantur. Hebreo pro lapides sancti est lapides corona seu diadematis; quasi Martyres ad id elevantur ut sint pretiosi lapides, ex quibus Christi corona confutetur, & ornatur. Quod facit Isaia cap. 62. 3. Eris corona gloriae in manu Domini, & diadema regni in manu Dei tui. Ubi argutè censet S. Hiero. Ecclesiam coronatam Martyrum sanctitate, & viatoris, coronam futuram dici in manu Dei; quia Deus illam paratam habet, ut capitu imponat Christi triumphatori, sic ille: Quando nimur Ecclesiam coronaverit turba credentium, & diadema imperii, quod Martyres gemmarum suarum varietate distinxerint, fuerit in manu Dei, ut filium suum eorum coronet victoriis. Hinc pro elevabuntur etiam vexillabuntur, tanquam victores, & triumphatores per martyrium; victorias praedabant partas Christi virtute.

1154 Audivisti Haec tenus ex ore Zachariae quanta perulerint Martyres, robore incredibili; quamquam numerofæ fuerint illorum cædes, & strages; quam copiose largeque sanguinem effuderint ad usque Tyrannorum ebrietatem, imò, & satieatatem; qua ratione in illis eluxerint ovium mansuetudo, & lapidum in sustinendo duritia, quos ea propter in titulum, & trophæum Christi & Ecclesiae deputantur. Unde haec, quæso, Martyrum magnalia? Quænam tanta in Ecclesia felicitatis causa? Certe fidelibus martyrii appetentibus Christus ipse in Eucharistia Sacramento praecessit, ut Dux, ut eorum Princeps, scutum, & clypeus; qui eos acuit, inflamat, protegit, omniaque debellat. Ut vero haec luculentius exprimat Vates, aptè subjungit: Quid enim bonum ejus, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum, & vinum germinans Virgines? Rationem reddit perquam optimam, cur fideles tam generoso, infractoque animo tanta subierint, & triumphatores evaferint: quia nimur singulari, & infinita aliae Eucharistiae vi roborari, inflammati: de qua verba capiunt S. Hiero. Remigius, Haymo ibi, & Paschasius lib. de corp. & sang. Domini c. 21. & communiter recentiores. Hebraicè pro electorum, est bacurum, id est, juvenes, robusti, fortes, validi, qui feligi ad bellum, & resardas solent, ut notant R. David apud Pagninum. Unde LXX. Syrus, Arabicus, Vatablus, Pagninus, & alii vertunt, juvenes, adolescentes, pueros. Pro Virgines, est bethulæ, quod non solum incorruptas puellas, & viro intactas significat, sed interdum etiam animas puras, quæ minimè patiuntur violari se à concupiscentiis, & pravis affectibus, sed intemeratae fidei sunt, & integras, se Christo reservant. Sic sentiunt Origenes, Hiero. August. Hesychius, atque Fulgentius apud lauretum verbo virgo. Sic etiam virgo Israel dicitur Gens Israelitica, antequam exteris serviret, aut alienos Deos coleret. Unde Paschasius memoratus verba Zachariae sic explicat: Jure omnis Ecclesia Christi virgo nominatur, quia isto repleta vino, nullum præter Christum amare novit, nullum estire alium, nullumque sitire. Fit inde, Eucharistiam appellari frumentum electorum,

Isai. 62. 3.

Christus
Martyribus
coronatus.

S. Hieron.

Enumeratio
Martyrum
magnalia
non nisi ab
Eucharistia.

Zacha. 9.

Omnis Ec-
clesia virgo
nominatur
ob incorrup-
tam fidem.

juvenem, adolescentium, robustorum; & vi- num germinans virgines; id est robustos alens, cælestes, & incorruptarum virium incorruptaque fidei spiritus in Ecclesiæ fideli- bus utriusque Iesus, & cuiusvis ætatis illi sunt; ut diraquaque pro Christo patientur, ac devouti. Hinc Vatablus, & Pagninus vertunt, Frumentum juvenes, & vinum vir- gines succulentias, ac vegetas reddet. Arabicus Alexandrinus; frumentum puerorum, & vi- num in unguentum virginum. Ex Hebreo ver- tas: vinum fructificans, augens, propagans, multiplicans virgines. Quia ungantur hoc divinissimo Sacramento ad Athleticum martyrii scamna arduum, & difficile, & vehe- menter multiplicentur Martyres.

1155 Rem illustres ex S. Grego. Nyssen verbis in vita Moysis post medium, ubi ex- pendens qua ratione Hebrei prius fuerint Angelico pasti cibo, id est, manna, deinde prælum cum Amaleth aggressi, & gloriose triumphaverint, sic fatur: Cum cælesti cibo fuerit usus, tunc non per alium fugat hostes: sed quasi qui jam puerorum atatem exceperit, & in juvenum robur pervenerit, ipse per se ipsum manus cum adversario conserit, Duce usus non Moyse Dei cultore, sed ipso Deo.

Vides vel solam Eucharistie umbram, quale manna extitit, superque satis fuisse, ut eo refectus Israeliticus populus ad juvenum robur perveniret, & invictus quodammodo ad pugnandum, & triumphandum redderetur? Quid mirum si illo pane munitus, duce utebatur ipso Deo? Verè, & verius Eucharistica mensa frumentum juvenes, & vinum virgines succulentias ac vegetas reddens, verè juvenes, & virgines creans, germinans, multiplicans robustos ac fortes efficiens; ut in prælum martyrii prodeant interriti, & Tyrannorum machinas, & rabiem eludent. Quid mirum, si præit, ut Dux ipse Deus in eorum pectoribus quasi in tentorio? Hinc Martyres Eucharistia se muniebant, & roborabant iuri ad tribunalia, aculeos, catafas, & supplicia.

Audi S. Cypri. lib. 1. Epist. 2. Nunc non infirmis, sed fortibus pax necessaria est; nec morientibus, sed viventibus communicatio a nobis danda est; ut quos excitanus, & exhortamus ad prælum, non inermes & nudos relinquamus, sed protectione sanguinis, & corporis Christi muniamus. Et cum ad hoc fiat Eucha- ristia, ut possit accipientibus esse tuela, quos iutus esse contra adversarium volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus. Nam quomodo docemus, aut provocamus eos in confessione nominis sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? Aut quomodo ad martyrii poculum idoneos facimus; si non eos ad bibendum prius in Ecclesia poculum Domini jure communicationis admittimus? Similiter lib. 4. Epist. 6. Ubi etiam observa, quandoque ab ipso Christo sacram communionem Martyribus datam, ut dedit S. Dionysio Areopa, mox martyrium subiuro. Et S. Anacletus Pontifex, & Martyr anno Domini 112. in crudelitate perfecutione Trajanus sanxit, ut omnes Christiani sacrificio Missæ præsentes, eo peracto, communiquerent, atque ita se ad martyrii agonem roborarent, ut habetur in ejus vita, & decretis.

1156 Moneo etiam, verbum Hebraicum, nub, quod germinare significat, significare quoque

Paschasius
Eucharistia
armat ad
prælum.

S. Nyss.

S. Cypri.

Eucharistia quoque loqui; metaphorice enim ad Sermonem, qui oris seu labiorum fructus est, trans- fertur, ut notat Pagninus qui vertit ex R. Da- vid in lib. radicum Frumentum, & vinum la- tificabit juvenes; & loqui facit eos. Quæ sig- nificatio probatur ex cap. 57. Isaiae 5. 6. Creavi fructum labiorum. Chaldaeus, eloquium laboriorum. Significari voluit Zacharias, eam inesse Sacramento Eucharistie vim, ut lo- qui faciat eam sufficiientes.

Quod ad ge- nerosam Martyrum confessionem, seu fidei testificationem usque ad vitæ dispendium, commode rerulerim: confessio enim hæc & publica testificatio, fructus est labiorum, vel potius Dominicæ cruxis, quo eorum labia sunt pupillata. Hinc Cant. 7. 9. spon- fa ad sponsum Christum: Guttur tuum sicut vinum optimum, dignum dilecto meo ad po- tandum, labisque & dentibus ad ruminandum. Pro ad ruminandum, transferunt Hebrei, & Hebraizantes omnes, faciens loqui labia veterum, vel dormientium aut senum, quod dormientes, id est, sopitos sensus excitet, ac recreet eorumque labia commoveat ad loquendum. Verti potest: multiplicantur, cres- cens, augens labia. De Eucharistie Sacra- mento explicat Philo Carpa. Spirituales es- cas, & salutares, corporis scilicet ac sanguinis Jesu Christi gustant Ecclesia, & quæque fidelis anima, guttur habet ut vinum opti- mum, &c. Sanè cælesti hoc convivium, & Martyres multiplicat, auget, ac crescere fa- cit; & illo illi refecti verba efformant, qui- bus Christum Christianumque religionem te- stantur generose, & intrepide, contemptis Tyrannorum munis, & cruciamentis. Rem exprimit totam peregregiè S. Cypr. lib. 1. Epif. 2. Idoneus esse non potest ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælum: & mens deficit, quam non recepta Eucharistia erigit & accidit. Dominus enim in Evangelio suo ait: cum autem vos tradiderint, nolite cogitare quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quod loquamini: non n. vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui lo- quitur in vobis. Cum autem dicat in iraditis atque in confessione nominis constitutis loqui Spir- ritum Patris, quomodo potest ad confessionem paratus aut idoneus inveniri, qui non prius pa- ce accepta, (id est, Eucharistia) receperit Spiritum Patris, qui corroborans servos suos ipse loquitur, & confitetur in nobis? Quid lu- culentius? Atque haec satis ex multis, qui- bus brevitatibus ergo parco.

C A P. VI.

Quorsum tam ingens Martyrum numerus in Ecclesia Christiana?

1157 R Ationes occurunt plures, & mag- nae, hujus tam immensæ Martyrum summae: feligam nonnullas. Prima sit, ut Ecclesia Christi Sponsa dilectissima habeat capi- lamenatum bene spissum, satis promissum, & eximè splendens, quo magnificè & elegan- ter condecoretur. Quid enim, rogo, calvi- tio aut rara coma, brevique feminis ignomi- niosius? Claret hoc ex facris libris, Isaiae 3. 17. & 24. Unde Apuleius lib. 2. Metamor- pho. scitè dixit; Si cujuslibet eximia, pulcher- rimæque feminæ caput capillo spoliaveris, li- cet illa cælo dejecta, licet omni gratiarum

Ignominio-
sum fami-
nis calvi-
tium, aut
rara coma.

Apule.

choro spata, & tota cupidinum populo comi- tata, & balteo suo cincta, cinnama fragrans, & balsama rorans, calvia processerit, placere non poterit. Rursum vice vera quid cæstrie spissa, & promissa in mulieribus pulchrius & elegantius? Sic Paulus 1. Corinth. 11.

1158 Mulier vero si comam nutrit, gloria 1. Cor. 11. est illi, quoniam capilli pro velamine da- ti sunt ei. Proinde S. Ambros. lib. 6. in Hexameron cap. 9. Quam speciosa cæstries, quam reverenda in senibus, quam veneranda in Sacerdotibus, quam terribilis in bellatoribus, quam decora in adolescentibus, quam compita in mulieribus, quam dulcis in pueris. Quid vero si capilli sint maximopere rubri? Ceteræ crines instar purpuræ rubentes, & splendentes habent omnium pulchri- mi, & maximo in pretio inter feminas. Virg. 4. Aenei. de Didone: nondum illi fla- rum proserpina crinem abstulerat. Ovid. lib. 2. Fastrorum:

Forma placet niveusque color, flavique Ovid.
capilli.

Et Poetæ flavam Minervæ comam tribuunt ob aere ingenium, & vim expugnaricem. Pindarus, & Homerus Deas ilias fictas, & illustres feminas Latonam, Ledam, Cere- rem, & Circem, ab splendidibus crinibus maximè dilaudant.

Martyres
Martyres habere, qui ei sint pro benè spissa, spissa, & fla- vata. Cæstries? Can. 4. 2. similius Philo Carpat. Quid autem dicat in iraditis atque in confessione nominis constitutis loqui Spir- ritum Patris, quomodo potest ad confessionem paratus aut idoneus inveniri, qui non prius pa- ce accepta, (id est, Eucharistia) receperit Spiritum Patris, qui corroborans servos suos ipse loquitur, & confitetur in nobis? Quid lu- culentius? Atque haec satis ex multis, qui- bus brevitatibus ergo parco.

S. Gregor. Galaad acervus testimonii in- terpretatur. Quid autem per acerum testi- monii nisi multiitudinem Martyrum intelligi- mus? Similiter Philo Carpat. Quid autem à Galaad ascendere dicuntur, candidatorum Martyrum laudat exercitum. Quod vero illiusmodi Ecclesia capilli Galaaditanis ca- pris assimilantur, ostendit illos esse flavos, ac rutilos: capreæ enim Galaadites & pilos habebant toniles, & longos, nec non fla- vi coloris, ut rectè probat noster Sanctius. Tales sunt Martyres, ipsa prolixa, flavaque Ecclesiæ cæstries, & eximum capitum orna- mentum, cuius est propria numerositas. Equis è capite tam copiose pullulantes valeat numerare capillos? Multiplicati sunt super capillos capitum. Consonat sibi Rex pacificus eodem libro cap. 7. 5. Comæ capi- tis tui sicut purpura Regis vincla canali- bus. Ubi per comam immensæ capillorum summa constanter, & Tyrio colore fulgen- tem intelligitur innumerabilis Martyrum summa suo sanguine jugiter imbutorum, & Ecclesiæ magnificè exornantium, que Mar- tyrum nece aucta est, & confirmata, ut ex- plicat ibi Philo. Et de Martyribus verba etiam capiunt Justus Orgelit. Episcopus, S. Gregor. Magn. & alii. Ecce tibi quam rubro, spizzo, promiso, & numero capillamento, Ecclesiæ caput splendide, & eleganter con- decoretur.

Can. 7. 5. tuta

1159 Erat olim Ecclesia Martyribus desti- tuta